

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 1. De Sponsal. & Matrimonio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

Monachis, atque aliis etiam presbyteris, dignitatem aliquam vel personatum habentibus, ut Theologiae Jurisque Pontificii studio, quod illorum proprium esse debet, pro laudabili munere sui functione, diligentius incumbere valeant.

3. Alias Clerici vel Monachi, qui hujusmodi negotiis secularibus sese immiscant, non modo non gaudent praedicta immunitate a vestigalibus & tributis, caeterisque privilegiis Clericalibus, sed aliis quoque poenis afficiuntur, c. *Sed nos procuratores* & alius h.t.

Caeterum Carolus V. referante Zyp. b. r. n. 2. Clericos negotiantes declaravit à nullo onere immunes fore, quod ob hujusmodi negotia pendunt laici, 2. Febr. 1528. Cui consonat c. *Quamquam* sup. De censibus & Clement. Praesentis eod. tit. Idque juxta privilegium Leoais X. ei concessum 2. Id. Junii. 1515. In concordatis vero Brabantiae §. *Clerici* multa, eodem teste, enarrantur, quae Clericis permittuntur vel inhihentur; sed agunt, inquit, maximè de privilegio fori.

Ratio horum omnium est, quia Clericos sacris Ordinibus initiatos, ac Monachos & Conversos. divino officio ac contemplationi & orationi mancipatos, convenit ab omni strepitu temporalium cessare, d. can. *Duo sunt* xii. q. 1. Nam qui mittit manum ad aratrum respiciens retrò, non est aptus regno Dei: nec fieri potest, ut profectus spiritualis non impediat per singulares occupationes, juxta illud, nescio cujus, *Numquam redi minus homo, quam cum inter homines sui.* Zyp. d. loco in princ. Addit negotiationes istas vix fieri absque peccato, ut notatur in c. *Naviganti* ult. inf. De usura, & in can. *Fornicari* distict. 88. Et i- deo licet laicis permittantur, non tamen nisi ad usum & necessitatem, cum nihil sit miserius quam propter nummum Deum contemnere. Porro quatenus & quousque liceat Clerico negotiari vel artificium exercere, vide Guiliel. Redoan. De spoliis Eccles. q. 8. à num. 33.

Finis Libri Tertii.

PARATITLA
SIVE
SUMMARIA
ET METHODICA EXPLICATIO
LIBRI QUARTI
DECRETALIVM

TITVLVS I.

De Sponsalibus & Matrimo-
nio.

§. I. Quid sint Sponsalia, & quotu-
plicia?

1. Definitio & origo Sponsaliorum.
  2. Divisio in Sponsalia de futuro, & de presenti.
  3. Requisita ad Sponsalia de futuro.
- SATIS superque dictum est libro tertio de rebus Clericorum ac Religiosorum, deque rebus, quae Ecclesiasticis ac laicis communes sunt. Exigit ordo, ut hoc quaer-

no libro agamus de rebus propriis laicorum non quidem omnibus, sed iis, quæ quamvis laicis conveniant, tamen ad forum & iudicium pertinent Ecclesiæ, cuiusmodi sunt matrimonia & quæ iis necessariò accedunt, c. *Accedens* 10, *sup. De procurat.* Videndum igitur primò, quid sit matrimonium, quomodo & per quas personas contrahatur: secundò, quis sit matrimonii fructus id est quæ sit legitima proles; tertio, quomodo matrimonium dissolvatur: & denique quomodo iteretur; sed quia per Sponsalia ad matrimonia devenitur, prius de illis tractandum est.

1. Sponsalia autem sunt futurarum nuptiarum, id est futuri matrimonii, promissio, *cap. Nostrates xxx. q. 3.* seu mentio & repromissio, *l. 1. d. de Sponsalibus* sic dicta à Spondendo, teste Ulpiano, quod veteribus moris esset stipulari & spondere sibi futuras uxores: unde & Sponsi Sponsæque appellatio nata est, *l. 2. §. 3. d. eod. A Gellius lib. 4. Noct. Attic. cap. 4.* Spondere verò à sponte, id est voluntate deducit Varro *lib. 4. De lingua Lat. ut Spondeo sit, quasi Sponte do vel promitto* *Quæ spondentur, inquit, filiam, despondisse dicebatur, quod de sponte ejus, id est voluntate exterat.*

2. Dividuntur in Sponsalia de futuro, subaudi matrimonio contrahendo, quæ jam definita sunt, & propriè Sponsalia vocantur, c. *Prætorca 2. c. l. qui 30. §. ult. h. tit.* in Sponsalia de præsentì, quæ non sunt aliud, quam mutus in matrimonium consensus, seu ipsùm matrimonium, contractam quidem, sed nondum consummatum, *cap. Desponsatam xxvii. q. 2. c. Ex parte 9. c. Veniens 15. & alii hoc t.* Dicuntur tamen etiam Sponsalia, quia & in matrimonii contractu quædam sit promissio mutæ traditionis corporum, saltem tacitè: imò matrimonium per sponsionem seu stipulationem, sive interrogationem & responcionem, contrahitur, c. *penult. hoc tit.* Pari modo etiam Sponsalia aliquando & propriè sumitur pro ea, quæ promittit matrimonium de futuro, & nondum contraxit per verba de præsentì, *cap. Quidam sponsavit 31. cap. De sponsatis 46. & similibus xxvii. q. 2.* aliquando vero sumitur pro ea, quæ contraxit quidem de præsentì, sed nondum illud consummavit, c. *Institutum 39. & pluribus aliis d. loco, c. 2. & fin. inf. de sponsa duorum:* Et hac acceptione Deipara Virgo vocatur

sponsa Josephi & Josephus sponsus Virginis, cum inter eos intercesserit contractus matrimonii de præsentì, Hæc tamen potèrior usurpatio est minus usitata, soletque post contractum matrimonium per verba de præsentì mulier communiter vocari conjux, *cap. Qui desponsatam 12. d. causa §. 9.* aut uxor, licet aliquando in Jure sponsa de futuro vocetur conjux aut uxor, c. *Invicem 5. & ibi Gloss. in v. conjux hoc tit.*

3. Ad Sponsalia proprii nominis seu de futuro requiritur ea ætas, quæ intelligat id quod agit, & septennio completo definita est, tam in fæmina quàm masculo, *d. c. 3. hoc tit.* Requiritur etiam consensus, *cap. 1. 4. §. inf. de desponsat. impub. & quidem liber, cum sponsalia ordinentur ad matrimonia, quæ libera esse debent, & pertineant ad statum hominis, qui in arbitrio & electione est cujusque.* Quo pacto autem sponsalia, quæ parentes plerumpue pro filiis puberibus vel impuberibus contrahunt, valeant seu obligent, vel non, dicemus postea ad *Tit. De desponsat. impub.* Debet insuper hic consensus esse mutus: quorum enim unum corpus futurum est, unus debet esse & animus ut, *cap. De nepotis xxxi. quæst. 2. Ideoque in l. 1. D. De sponsali.* Sponsalia dicuntur esse futurarum nuptiarum repromissio, ut designetur reciproca obligatio consensus. Exprimi quoque oportet hunc consensum aliquo signo exteriori, ut mutus innotescat, sive verbis, sive litteris, sive alio modo: licet aliquando verba vel signa æquipollentia requirantur ad probationem consensus, c. *Tua fraternitati 25. & c. penult. hoc tit.*

§. II. Quinam sponsalia contrahere possint & quibus modis.

1. Sponsalia rectè contrahunt majores septennio, regulariter.
2. Sive verbis, sive nudo consensu, per se, vel per alios.
3. Purè, vel sub conditione.

1. Contrahere sponsalia possunt majores septennio, c. 4. & 5. *§. c. Ad dissolvendum inf. de desponsat. impub.* quia huic ætati aliquod tacitè iudicium animi, quo intelligant contrahentes, quid agant, *l. in sponsalibus 14. D. h. c.*

non etiam minores: in quibus tamen malitia supplet ætatem, *c. 3. h. t.* Covar. De sponsalib. *c. 2.* dummodo aliis à matrimonio contrahendo non arceantur: nam quibus nuptiæ interdicitæ sunt, illi etiam sponsalia, quæ sunt aditus & præparatio nuptiarum, contrahere vetantur. *l. Oratio 16. D. eod. & quidem ex iisdem impedimentis, si sint perpetua, nec post contracta superveniant sponsalia: secus si temporaria.* Nam impubes potest contrahere sponsalia non tamen pro eo tempore matrimonium, nisi malitia suppleat ætatem. Similiter qui vovit castitatem ad tempus, non potest pro eo tempore matrimonium contrahere, valide tamen contrahit sponsalia, *arg. l. Soles D. de his qui not. infamia.*

2. Possunt verò prædicti sponsalia contrahere vel per seipsos, si præsentibus sint, sive verbis, sive nudo consensu, ut ex interpretatione Juris, in *c. unico §. idem quoque De sponsal. impub. in 9.* sive etiã solo nutu, vel aliis indicis, *c. Cum apud sedem 23. h. t. l. Nutu 21. D. De legat. 3.* vel si absentes sint, per litteras, nuntium, aut procuratorem, ad hoc idoneum, id est ad hoc speciale mandatum habentem, ob magnum quod ex facto tam arduo possit imminere periculum. Ob quod etiam nequit aliis sibi substituere, nisi hoc eidem specialiter commissum fuerit, *c. ult. De procurat. in 6.* Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis, puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si præsentibus fuerint, & non contradixerint, obligantur, & ex eis oritur, iustitia publicæ honestatis, *d. c. unico De desponsat. impub. in 6.*

3. Præterea contrahi possunt sponsalia vel purè, vel sub conditione, *c. unico eod. in 6.* Purè concipiuntur his aut similibus verbis, *Ego te accipiam in uxorem, & ego te in maritum.* vel, *Ego te in meam, & ego te in meum, c. penult. h. t. & c. 5. inf. De sponsa duorum.* Sub conditione, hac vel simili forma, *Ego te in uxorem accipiam, si tantum doti nomine dederis, vel, si consentiat pater: quæ ex eventu pendet, c. 3. & 5. inf. De condit. appositis, c. unico inf. h. t. in 6.* vel, *Accipiam te in uxorem, si intra tale tempus volueris: quo casu in certum diem vel tempus contrahi dicuntur. Quod si intra dictum tempus noluerit, à promissione liber est, aliamque eligere potest, qui ita promittit, c. Sicut 22. h. t.*

Aliam solemnitatem sponsalia necessariò non desiderant, nullam contestationem, nullam scripturam, nullam Parochi aut alterius sacerdotis præsentiam, nisi de honestate dumtaxat, ad eò ut sponsalibus oblati non debeat, quod clandestina sint, quia circa hoc & alia pleraque in sponsalibus per Conc. Trident. immutatum legimus: quæ propterea relicta esse in terminis juris communis sapius respondisse sacram Congregat. scribit Zyp. *h. in princ. post Gutierrez Tract. De matrimonio c. 4.* Vide Canis. *ad hoc t. siren princ.*

§. II. De effectu Sponsaliorum.

1. Sponsalia de presenti habent omnem effectum cum matrimonio.
2. Sponsalia de futuro an necessitatem imponant ad contrahendum.
3. Differentia inter sponsalia purè contracta & conditionalia.

1. Effectus sponsaliorum de presenti idem est cum effectu matrimonii, quia non sunt aliud, quam ipsum matrimonium: ideoque non magis quam istud dissolvi possunt, *c. 12. & 3. inf. De sponsa duor.* nec per secunda sponsalia de presenti, nec etiã per matrimonium copula carnali consummatum, *c. penult. hoc tit.* Quare si quis cum duabus successive sponsalia de presenti contraxerit, adhæret priori, eamque uxorem habebit, *d. c. 1.* etiam si consuetudinem cum altera habuerit, *d. c. 3. & c. fin. h. t.*

2. Quantum vero ad effectum attinet sponsaliorum de futuro, licet olim Jure civili alterutri dispensatorum, vel patri, in cuius esset potestate, liceret sponsalibus renuntiare, *h. in potestate Cod. hoc tit.* adeo ut ne quidem pena promissa deberetur, *l. Titius 134. D. De verb. obligat.* tamen Jure novo Codicis cautum fuit, ut si quis contractis sponsalibus nolit nuptias exequi, major quidem xxv annis dupliet artibus, minor verò tantum t. stituar; & si, qui dedit, non contrahat, eas amittat, præterquam si absque culpa alterius sponsalia dissolvantur, puta morte alterius, vel lege nuptias prohibente, aut dissolutionem permittente, *lib. 3. & 5. Cod. hoc tit.* At Jure Pontificio poenitere quidem licet, sed qui sponsalia contraxerit, monachi sunt, & modis omnibus indu-

inducendi, ut fidem datam servant, c. *Præterea* 2. hoc t. in ad etiam alter ab altero ad hoc iudicis auctoritate compelli potest, c. *Ex litteris* 10. c. *Sicut* 22. h. t. Franc. Leo *Treasur. forensi*, c. 24. n. 2. quia grave est fidem fallere, nihilque fidei humane tam congruum est, quam ut pacta servantur & adimplentur, l. 1. D. De pactis, c. 1. c. 2. sup. De pactis

Nec obstat, quod matrimonia debent esse libera, quia consensus est, quod debeatur esse libera à necessitate extrinsecus obveniente, non autem à necessitate intrinsecus proveniente, prout hic provenit ex consensu & promissione de matrimonio contrahendo. Et ideo sicut ceteri contractus dicuntur ab initio esse voluntatis, ex post facto vero, ubi scilicet semel initii sunt, aut promissione de iis in eundis facta, dicuntur necessitati, l. *Incommodato* 7. § 3. De eo quod certo loco, l. *Si sterilis* 21. §. penult. D. De nuptiis, c. *empti & similibus*: ita & matrimonia, prout late tradit Gutierrez *Tract. De juramento confirmatorio* c. 51. n. 4. c. 1. r. *Can. qu. c. 18. n. 10.* ubi sub finem addit, hanc esse praxim universalem orbis.

Non tamen statim per censuras Ecclesiasticas cogendi sunt, iuxta d. c. *Ex litteris*, sed prius per alias poenas, etiam carceris, Marc. Ant. *Genuen. in Praxi Neapol. c. 14.* Basil. Pontius *De sacram. Matrimonii* l. 12. c. 6. n. 2. c. *seqq.* Quod procedit, etiam si non accesserit defloratio, modo de promissione constat, *Genuen. ib. Farinac. Decis. criminali* 73. Cæteroquin si qui omnino renitentur, non sunt cogendi præcisè, quamvis juraverint se simul contracturos matrimonium d. c. 2. hoc t. quia coactiones solent plerumque difficiles habere exitus, c. *Requisivit* 27. h. t. & matrimonii coactio in tunc est ipso jure nulli, c. *De muliere* 6. c. *Veniens* 13. c. *Adid.* 21. h. t.

3. Differunt autem quoad effectum sponsalia purè contracta à conditionalibus, quod contracta purè sunt ab initio perfecta, quodq; consensu valida, licet alias nulla, ob impedimentum vel consanguinitatis vel affinitatis, aliave ratione, inducant publicæ honestatis iustitiam, quæ quidem impediatur & dirimat sponsalia vel matrimonia contrahenda, non autem contracta dissolvat. Conditionalia verò non nisi eveniente conditione obligatiōnem aut effectum aliquem publicamque ju-

sticiam inducant, c. *unico circa prima. juncto* §. *fn. h. t. in 6.* aut nisi postea consensus de præsentibus intercedat, aut copula carnalis inter sponsum & sponsam subsequatur; nam his duobus casibus videntur à conditione adposita recessisse, & consensisse in matrimonium, c. 5. c. 6. *inf. De conditionibus adpositis* &c. Adhibita tamen moderatione *Concil. Trident. Sess. 24. c. 1. De reformatione*, quæ matrimonia clandestina decetantur irrita, nec sponsalia de futuro persequentem copulam transeunt in matrimonium, sicut transibant secundum Jura antiqua.

§. IV. Quibus modis sponsalia dissolvantur.

1. Dissolvuntur morte alterutrius: *dissensu mutuo.*
2. Per religionis ingressum: per Ordinis susceptionem.
4. 5. 6. Per discessum: per lapsum temporis: per defectum conditionis.
7. 8. Per subsequens matrimonium ac fornicationem alterius.
9. 10. Per lepram aut aliam deformitatem: per servitium.
11. Per supervenientem affinitatem & votum castitatis.

1. Dissolvuntur autem sponsalia Primo, morte alterutrius: nam mors omnia solvit, *Novel. 22. de nuptiis cap. 20. in princ.* Secundo, mutuo & contrario consensu contrahentium, sponsi & sponsæ, puberum; quemadmodum societas consensu sociorum iura dissensu mutuo dissolvitur, c. 2. h. t. *In actione* 66. D. *Pro socio*: quia quisque potest remittere, quod sua interest, ac juri suo cedere, quam diu non resultat vinculum indissolubile. Nihilque tam naturale est, quàm unumquodque dissolvi eo modo, quo colligatum est, *Nilil tam naturale* 35. D. *De R. I.* Idque adeo obtinet, licet sponsalia jurejurando confirmata fuerint, quia quotiescumque juramentum in favorem alicujus est præstitum, id ab eodem remitti potest, c. 1. sup. *De jurjur.* *Covar. c. 5. De sponsalibus in princ. Camil. in d. cap. 2. h. t.*

Dixi, puberum; quia si uterque vel alter eorum sit impubes, non dissolvuntur iuncto consensu sponsalia, nisi ubi ad annos pubertatis pervenerit.

pervenerint, *c. Anobis 8. s. De illis 9. inf. De desponsat. impub.* Et hoc statutum est ob inconstantiam & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahant sponsalia. In hac tamen specie solo dissentu ejus, qui pubes factus est, sponsalia dirahuntur, non expectato alterius, sive puberis sive impuberis, consensu, *d. cap. De illis cum seqq.* nisi fortè sponsalia juramento confirmata essent; nam eo casu etiam alterius dissensus requiritur, *c. Ex litteris 10. hoc tit.*

2. Tertio dissolvuntur per Religionis ingressum, *can. Scripsi 26. §. sponsi verò* (ubi exempla proferuntur) & *similibus xvii. q. 2.* nam si matrimonium ratum, non consummatum, ingressu Religionis dissolvitur, ut postea dicemus, à fortiori sponsalia, etiam non expectata professione. Ut proinde manens in saeculo, mox atque alter ingressus est Novitiatum seu habitum suscepit monasticum, proflus à sua promissione solutus sit, etiamsi alter postmodum deponat habitum. Si tamen Religionem ingressus postea ante emissam professionem egrediatur, tenetur ex parte sua cum muliere adhuc libera contrahere, si & illa velit, quia ipse solus non est à sua obligatione. Quod si vero quis cui fidem dederit, praestito juramento de contrahendo matrimonio, & velit Religionem ingredi, tutius facturus dicitur, si contrahat prius matrimonium, sicque juramentum adimpleat, & tunc Religionem ingreditur, *c. Commissum 16. hoc tit.*

3. Quarto, per susceptionem Ordinis sacri; nam is impedit contrahi matrimonium, *cap. 1. §. 2. inf. Qui Clerici vel virvovates &c.*

4. Quinto, per discessum alterius, ad alias & remotas terras se transferentis, altero non praemonito, *c. De illis 5. h. t.* quia sponsus ita per orbem vagans videtur ex parte sua renuntiasse sponsalibus, & cessasse juri suo; ac proinde alteri eadem renuntiandi potestas facta intelligitur. Vide Covar. *d. c. 3. De sponsalibus*, ubi tradit, quid de Jure civili aliter statutum sit, nempe ut sponsa teneatur expectare absentem sponsum per triennium, *l. 2. Cod. de repudiis.*

5. Sexto, per lapsum temporis praestituti ad matrimonium de praesenti contrahendum, *c. Sicut 12. h. t.* Cum enim hoc tempus adjectum sit scilicet obligationis causa, utique

ultra pretendi non debet, contra mentem contrahentium.

6. Septimo, si conditio sponsalibus, etiam juratis, adjecta, non sit impleta, *c. 3. inf. De cond. appositis.* Nam quae sub conditione promittuntur, non ante obligationem pariunt, quae conditio extiterit, quia sic deest consensus. Aliud dicendum, secundum jus antiquum, si ante conditionis defectum carnalis intervenerit copula, quia per eam censetur cessum à conditione, *c. Per suas 6. inf. eod. tit.* Agitur autem hic de conditionibus honestis & licitis, ut postea dicemus.

7. Octavo, Sponsalia de futuro, non secuta copula, dissolvuntur per sequentia sponsalia de praesenti sponsi sponsae cum tertio, tamquam per fortius vinculum, licet priora fuerint juramento confirmata, & in posterioribus non sit secuta copula, *c. Si inter postult. h. t.* Dicitur non secuta copula, quia cum secundum jus antiquum, ut ante diximus, sponsalia de futuro per secutam copulam transcant in matrimonium de praesenti, non sufficiente ad hoc conatum, *cap. Veniens 25. sup. l. qui fidem 30. §. cap. fin. h. tit.* Secundum illud Jus secuta copula sunt indissolubilia per posteriora, sive de futuro, etiam juramento confirmata (quia cum tale juramentum sit de re illicita non addit majus vinculum, quam si abesset) sive de praesenti.

8. Nonò, dissolvuntur per subsequentem fornicationem alterius, sive voluntariam, sive coactam, *cap. Quemadmodum 25. sup. De jurjurando*: sive carnalem, sive spiritualem, ut per haeresim vel apostasiam, *cap. 2. inf. De divortio, can. Non solum, can. Iam nunc & seqq. xxviii q. 1.* ita tamen, ut solus innocens ab obligatione liberetur: nam delictum suum nemini atrociorari debet. Per praecedentem tamen fornicationem, quae tempore contractus fuit, dummodò cognita aut facile cognosci potuerit, non dirimuntur sponsalia, *d. c. Quemadmodum*, secus si fuerit occulta omnino, & probabiliter ignorata.

9. Decimo, Per supervenientiam leprae, paralytios, aut alterius morbi contagiosi, vel propter amissionem nasi, oculi, aut aliam notabilem deformitatem in alterutro contrahentium, *d. cap. Quemadmodum & cap. fin. inf. De conjugio leproso.* Dico, in alterutro; quia tanta

in conjugii vinculo est æqualitas, ut quæ in uxore locum habent, eadem & in viro obtineant, & c. *diverso, can. 1. & seq. xxxi. l. 9. 6.*

10. XI. per atrocem sævitiam sponsi sponsæve, aut ea incognitam & detectam postmodum, *Dilectus 24, hoc tit.* Similiter ob supervenientes inimicitias capitales inter sponsum sponsamque, vel utriusque familiam, ne forte quid deterius inde contingat, *c. 2. hoc tit.*

XII. Per supervenientem affinitatem, vel ratione cognationis spiritualis, *c. Veniens inf. De cognat. spirituali*; vel ratione copulæ carnalis intra gradum prohibitum, *d. c. Veniens & aliaz*. Cum enim ob affinitatem impediatur matrimonium, frustra de sponsalibus contenditur, *can. Si quis sponsam xxxi. q. 2.*

11. XIII. per votum castitatis, in sæculo emillum ante sponsalia, *c. Rursus inf. Qui Clerici vel voventes*. An autem etiam ante contracta per subsequens tale votum dissolvantur, dubitatur. Negat Navar. *d. loco n. 27.* Affirmat Sorus, volens tale votum esse licitum, quia pertineat ad statum perfectionis, & in sponsalibus semper intelligitur, dummodo non subeant statim perfectionem.

§ V.

De Matrimonio, quid nominis & rei.

1. Matrimonium unde dicitur, Conjugium, Connubium, Nuptia.
2. Matrimonii definitio enucleata.
3. Polygamia omni jure vetita.
4. Nuptias consensus non concubitus facit.
3. Verum matrimonium fuisse inter B. Iosephum & Virg. Deiparam.
6. Matrimonium est individua consuetudo.

Sponsalibus diximus initiari matrimonium, de quibus cum jam egerimus, postulat ordo, ut de ipso matrimonio videamus, quæ altera Tit. est pars, atque in primis de variis ejus appellationibus.

1. Dicitur verò matrimonium à Matre potius, quam à Patre Patrimonium, vel quia, *juxta D. August. contra Faustum c. 26.* non ob aliud debet fœmina nubere, quam ut mater fiat, matrisque nomen speret, vel, ut Gregor. propter dolores atque officium seu labores quos in procreanda & educanda prole suffert mater, *c. Ex Luteris sup. De convers. infidelium*. Aliter passim in jure appellatur Conjugium, Connubium,

Nuptia, *l. in eo jure 45. D. De ritu nupt.* Conjugium à Jugo domestica cura, cui pariter deportando mulier & vir per matrimonium adstringuntur, *can. Cum initiatur 5. xxvii. q. 2.* indeque conjuges, auctore Felto, quod sint pares ejusdem jugi Connubium verò & nuptiæ à nubendo, id est velando seu regendo, vel ut fœminæ noverint se semper maritis, tanquam capitibus suis, subditas, *can. Fœmina 7. xxx. q. 5. cau. Cum caput 15. xxxiii. q. 5.* vel quia pudoris gratia puellæ caput suum obnubere solebant, priusquam viro tradereatur, *can. Nec illud xxx. q. 5.* Unde & Rebecca *Genes. 25. vilo & cognito Isaac*, cui uxor ducebatur pallio se operuit, *d. can. Nec illud*. Sumitur tamen Nuptiarum nomen etiam aliter, quam pro matrimonio, nempe pro solemnitate & hilaritate, quæ matrimonii celebrandi causa adhiberi solet, ut dum sacri canones certis temporibus nuptias prohibent, *prout in c. Capellanus tuus 4. sup. de feriis & similibus*. Alioquin Nuptiæ pro contractu matrimonii sumptæ nunquam interdiciuntur, nequidem Quadragesimali tempore, *d. c. Capellanus, & ibidem Abbas & alii* Patetque ex Conc. Trident. *Sess. 24. ca. 10. de reform. Matrim.*

2. Matrimonium autem definitur viri & mulieris conjunctio, individua vitæ consuetudinem continens, *c. Illud 1. sup. de praesumpt. Institut. de parvia potest. in princ.* Dicitur viri & mulieris, quia matrimonium non potest esse nisi in dispari sexu. Hinc nefanda & abominanda summeque à matrimonio aliena est illa conjunctio, qua viri viris commiscuntur, eamque morte ulciscuntur leges, non modo divina, *Genes. 19. Levit. 18. Exodi 20.* sed & humana, *l. Cum vir Cod. ad Iuliam de adult.* Jure vero Canonico, si tales Clerici fuerint, dejectuntur à Clero, vel ad agendam poenitentiam in monasterium detruduntur: Si laici, excommunicantur, & à cœtu hominum arcentur, *c. Clerici inf. de excessibus Prælator. c. Vi clericorum sup. de vita & honest. Cleric.*

3. Dicitur etiam, viri & mulieris, in singulari numero, quia neque Jure civili neque Canonico licite possunt per matrimonium plures, sive viri sive fœminæ, conjungi uno viro vel fœminæ: Et polygamia, seu pluritas virorum aut mulierum simul, repugnat quatuor finibus matrimonii: Qui sunt, procreatio prolis, &

§cc

cdv.

educatio; socialis cohabitatio ad familiam rectè administrandam, muniaque domestica inter se congruè partienda ac subeunda; remedium concupiscentiæ, ac denique Sacramentum seu signum conjunctionis Christi cum Ecclesia. Dixi, simul; quia licet, semperque licuit, successivè plures habere vel uxores vel viros, priori matrimonio per mortem alterius conjugum dissoluto, ut patet ex Tit. de secundis nuptiis.

4. Sequitur in definitione conjunctio. Pro cuius intelligentia sciendum, in matrimonio hæc tria potissimum repetiri, Consensum interiore, contractum exteriorum, & vinculum ex iis ortum: Hic autem sumitur conjunctio pro vinculo animorum, nato ex mutuo consensu interiori & contractu exteriori, tamquam causa efficiens; non autem pro conjunctione corporum, quia matrimonium non facit concubitus, seu virginitatis defloratio, sed pactio conjugalitatis, seu mutua voluntas & consensus, l. Nuptiis D. de Reg. Juris, can. Cum initiatur can. Sufficiat xxvii q. 2. c. Cum locum 14. & alii b. s. Et cum carnalis copula sit usus rei, in alterius potestatem per matrimonium translata, non magis ad essentiam matrimonii pertinet, quam in omni alio contractu, veluti emptionis, locationis, & c. usus rei in eum deductæ pertinet ad substantiam ipsius contractus.

Nunc sequitur, matrimonium, solo consensu contractum, licet nulla copula carnalis intercesserit, dici verè matrimonium, can. Conjuges & can. Conjuges xxvii q. 2. nec dirimi per aliud subsequens cum alia, etiam carnali copula consummatum, c. fin. inf. de sponsa duorum * 5. Similiter verum matrimonium fuisse inter B. Joseph & D. Virginem, can. Beata xxvii q. 2. quos conjuges fecit consensus cohabitandi, & individuam vitæ consuetudinem retinendi: nam licet B. Virgo proposuisset servare vovum virginitatis in corde, nihilominus committens virginitatem suam divinæ dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed divinæ inspirationi in utroque obediendo, d. can. Beata.

Non obstat can. Non est dubium 16. cum seq. ibid ubi dicitur, non esse dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commisitio sexus non docetur fuisse; quia, ut advertit edictio Gregoriana, prior Canone non reperitur apud D. Augustinum, ex quo eum citat

Gratianus, videturque summarium Canonis sequentis, quem depravatè quoque legit Gratianus, ut videtur ibidem licet in editione Gregoriana.

Non obstat etiam, quod matrimonium efficiat, ut sint duo in carne una, quod non videtur efficere ante copulam: Quia esse duos in carne una, non est commiseri, sed haberi tamquam unam carnem, quod fit per hoc solum, quod uterque alterius corporis potestatem habeat.

6. Continetur autem matrimonii individua consuetudo, quia eo animo contrahitur, ut nunquam dissolvatur, nec enim matrimonium ad tempus contrahi potest, can. Solet xxxii q. 2. c. fin. inf. de condit. appositis. in eoque distinguitur à concubinato, qui tantum ad tempus instituitur, donec placuerit.

Non obstat, quod Jure civili matrimonium multis modis etiam quoad vinculum dissolvatur, altero conjugum licet in vivo, toto Tit. D. de divortio & Cod. de repudiis: Quia illa dissolutio & separatio præter mentem & animum contrahentium evenit. Jure verò Pontificio, quod hac in parte sequendum est, matrimonium est verè individuum atque indissolubile, quoad vivit uterque conjugum, quia quos Deus conjunxit, homo non separet, can. Si quis cum matre sine can. Quos Deus seq xxxii q. 2. Licet aliquando conjuges separentur a se invicem quoad horum seu cohabitacionem, inf. Tit. de divortio: Et matrimonium non consummatum per Religionis ingressum dissolvatur. Individua verò consuetudine continetur, ut mulier talem se omnibus exhibeat viro, qualis ipsa sibi est, & è converso, d. can. Beata, s. c. u. ut dicitur in l. 1. D. de ritu nuptiarum, consortium omnis vitæ, divini atque humani juris communicatio. Et hinc fit, quod ejusdem civitatis censeatur uxor, cujus est mantus, l. fin. § idem rescripserunt, D. Ad municipalem: Aliaque similia ea ratione mariti competant: De quibus vide Tholosanum, Synag. Juris universi l. n. §. c. 4. n. 9. § 6.

§ VI. De materia, forma & ministro matrimonii.

1. Materia sunt corpora ipsorum contrahentium.
2. Forma sunt verba conjugum sive signa experimentia consensus.

3. 4. Ministri sunt persona contrahentes, nō Sacerdotes.

Omissis variis Doctorum opinionibus, dicendum, materiam matrimonii esse ipsa corpora

ra con-

trahentium. Ut enim aliorum contractuum materia semper est res illa, de qua est contractus, quæque datur & accipitur, veluti materia emptionis est domus, ager, equus, vestis: Ita etiam cum in contractu matrimonii corpora ipsorum contrahentium tradantur mutuo, & accipiuntur juxta illud 1. ad Cor. 7. *Vir non habet potestatem sui corporis* &c. ipsa erunt materia hujus Sacramenti, non etiam consensus, ut vult Gl. 16. *Tua nos* 26. h. 1. quando quidem Christus matrimonium reliquit intra limites & naturam contractus, addidit ei consecrationem, ut esset contractus sacer, qui ante Christi institutionem erat profanus. Vide Covar. 1. p. de Matrim. § unico n. 8. & Basil. Pontium de matrim. lib. 4. ca. 7. n. 12.

2. Similiter ut forma aliorum contractuum est consensus mutuus, expressus verbis vel signo aliquo externo, quo inter contrahentes de re danda & accipienda convenit: Ita forma matrimonii sunt verba ipsa conjugum, vel signa externa, exprimentia consensum. Nam licet in profanis contractibus verba sufficiant sine consensu interno, eo quod homines verbis exterius prolatis stare debeant, nec possit judicare de internis: tamen in contractu matrimonii, ob ipsius excellentiam, requiritur etiam consensus internus signo aliquo externo expressus. Verba ad contrahendum matrimonium magis idonea sunt. *Ego te in meam uxorem accipio, & ego te accipio in meum maritum* &c. Si inter virum penult. h. 1. vel alia similia, consensum de presenti exprimentia, dummodo serio, non joco pronuncientur, alioquin non obligant. l. *Obligationum substantia* § si. D. de oblig. & act. Quod si verò idonei scientia & ætate ad contrahendum matrimonium, per verba contrahant obscura, ut alter alterum non intelligat, communem verborum intellectum idiomatis, quo contrahunt, sequi tenentur, c. ex lit. h. 1.

3. Ministri verò hujus Sacramenti sunt ipsæmet personæ contrahentes. Si quidem is est minister Sacramenti, qui formam Sacramenti superinducit materiæ: Id autem faciunt contrahentes proferendo verba, aut signa edendo, quibus mutuum consensum exprimunt. Quamquam, ubi Conc. Trid. est promulgatum, debeant ex illius decreto ea verba proferri, aut signa edere, in præsentia Parochi, aut alterius de ejus licentia, & coram testibus, ut postea dicemus.

4. Quod autem Sacerdos non sit hujus Sa-

cramenti minister, nec ejus verba & benedictio sint de essentia matrimonii, sed merè extrinseca patet tum ex eo, quod ante Conc. Trid. matrimonium, sive publicè sive clandestinè absque Sacerdote contractum, fuerit verum matrimonium; tum ex eo, quod secundæ nuptiæ non benedicantur à Sacerdote, & tamen, sint vera matrimonia & Sacramenta.

Non obstat Canon aliter xxx. q. 5. ubi matrimonia, sine Sacerdote contracta, videntur non esse matrimonia, sed adulteria, vel stupra, vel fornicationes: Quia id intelligitur de foro exteriori, quatenus Ecclesia semper præsumpsit & judicavit fornicationem, nisi matrimonium legitimis testibus probari possit. Hodie post Conc. Trid. matrimonium absque præsentia Parochi, vel alterius Sacerdotis, de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, contractum est nullum & irritum, ut postea dicetur.

§ VII. De ætate requisita ad contrahendum matrimonium.

1. *Ætatem leges pubertate & annorum numero definiunt.*

2. *Canones ex habitu corporis & potentia generandi*

1. **Q**uemadmodum verò ad contrahenda sponsalia, ita & ad matrimonia ineunda imprimis requisita est ætas certa. Quæ autem ætate expediant & valeant matrimonia contrahi, variè censuerunt Philosophi, ut videre licet apud Covar. p. 2. de matrim. c. 5. cum verò matrimonium ad proli generationem institutum sit, Jura tam Civilia quam Canonica hanc ætatem pubertate definiunt: Hoc tamen discrimine quod Civilia pubertatem ex annorum numero soleant æstimare, in masculo quatuordecim, in femina duodecim, *Instit. de nupt. in princ. juncto Tit. Quibus modis finiatur tut. & c. 3. inf. de despons. impub.* ea quidem differentia inter utrumque sexum, quod potentia generandi citius foemina, quam viris accidere solet, qua de re lætè Tiraquel l. 6. *connub. n. 38.* Gutierrez in *Auth. Sacramenta puberit. c. Si adversus venditionem, &c.*

2. At verò sacri Canones pubertatem ex habitu corporis & potentia generandi metiuntur, quæ prædictum annorum numerum non nunquam antevertit, c. 3. 8. & alius inf. de despons. impub. Quod cum sit, dicitur malitia sive prudentia supplere ætatem, scilicet juris Civilis, c. 9. inf. d. tit. & unico §. 1. eod. in 6. Exempla vide apud

Hec 2

Sanchez

Sanchez de Matrim. l. 7. disp. 14. n. 20. Tiraquel d. loc. n. 37. Idem que si pubes & impubes, vel duo impuberes, non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non suppleat, per verba contraxerint de presenti, nullum inter eos erit matrimonium: Adeo ut ne quidem per adventum pubertatis convalescat, nisi jure veteri per carnis copulam subsecutam: Vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum ejusdem perseverantia voluntatis, ad pubertatis tempora pervenisse constiterit evidenter, d. c. unico §. 1. de desponsat. impub. in 6. Matrimonium tamen ita contractum ex juris interpretatione resolvitur in sponsalia de futuro, inducitque Justitiam publicæ honestatis, d. c. unico §. 1. in fine ut scilicet actus, qui non valet, uti agitur saltem eo modo valeat, quo valere potest. Ueo tamen casu matrimonium inter impuberes contrahi potest & contractum toleratur, ex Constitut. Nicolai papa, in c. 2. inf. de desponsat. impub. nempe urgentissima aliqua necessitate interveniente; utpote pro bono pacis.

§. VIII.

De Consensu contrahentium matrimonium.

1. Matrimonium citra consensum mutuum iniri non potest.
2. Et ad hoc virtualis sufficit consensus.
3. Exprimi debet signo aliquo exteriori.
4. Debet esse liber ab omni justo metu.
5. Nisi is purgetur vanus metus non excusat.

Requiritur quoque ad matrimonium vel maxime mutuum consensum illud contrahentium, satis constat ex c. Cum locum 14. & aliis h. s. quia is solus, & non concubitus, nuptias facere dicitur: et inter invidios aut dissentientes, non contrahitur matrimonium, l. Si parte cogente 22. l. In vitam 29. D. de ritu nupt. aded ut nullâ auctoritate humanâ iniri possit matrimonium citra interventum hujus mutui consensus, eo quod, ut alias rationes omittam, matrimonium sit contractus quidam, de cuius essentia est consensus contrahentium.

2. Necessè tamen non est, hunc consensum esse formalem, sed sufficit virtualis, qui præsupponit actualem præcessisse. Nam placuit per procuratorem, iniri matrimonium posse, dum tamen ad hoc speciale habuerit mandatum de

certa ducenda, quod medio tempore non fuerit revocatum *fin. de procurat. in 6.* Hoc enim casu, licet dominus eo tempore, quo procurator ejus nomine contrahit, nihil minus cogitet, quam de matrimonio, subsistat matrimonium, & verè contrahitur, quia sufficit, quod consensus alterius ex post facto accesserit: Siquidem hoc modo & alii contractus, qui consensu inveniunt, inter absentes per nuntium vel epistolam celebrari possunt, l. 1. §. fin. D. de contrah. empti.

Debet autem consensus hic conferri in mutuum corporum potestatem & veluti dominium ac traditionem, non verò in ipsam copulam carnalem, nisi implicite, quia illa non spectat ad essentiam matrimonii: *Ve patet ex ante dictis, & ex cas. Beata & duobus seq. q. xxvii. q. 2.*

3. Præterea exprimi aliquo signo exteriori, ut utriusque innotescat. Nihil tamen refert, an verbis, an nutu, vel alio inditio exteriori a contrahentibus exprimatur, c. Cum apud sedem 23. c. Tua fraternitatis §. h. e. Cum etiam muti ac surdi matrimonium rectè contrahant per consensum signis expressum. Cur autem mutus matrimonium potius nutu contrahere valeat, quam Sacerdos nutu pœnitentem absolvere, ratio hæc est, quia matrimonium habet formam contractus, qui ex natura sua celebrari etiam inter mutos atque absentes potest. At verò Sacramentum pœnitentiæ habet formam iudicii, in quo pronuntianda est à Judice sententia, audito prius & examinato reo: Jam autem mutus natura prohibetur esse Juxta, l. Cum prater 12 §. non autem D. de iudiciis.

4. Insuper consensus liber sit necesse est ab omni metu, qui possit in virum constantem cadere, cap. Veniens 15. h. e. id est, qui prudentem & constantem virum meritò promoveat ad matrimonium, tanquam ad minus malum: Qualis est metus mortis, mutilationis, servitutis, verberum, longi carceris, exilii, stupri, amissionis bonorum vel majoris partis, excommunicationis injustæ & sublata difficilis, ac denique omnis, qui respectivè meritò gravis censeri queat. Quod vir prudens arbitrabitur. Nam talis metus matrimonium, quod maxime liberum esse debeat, reddit nullum, de ca. Cum locum & aliis hostis. etiam si consummatum fuerit: idque ex constitutione humana, ob defectum sufficiens.

scientis & plena libertatis, non verò jure naturali aut diviso præcisè, ex defectu libertatis, ut vult Covar. quia quæ metu fiunt, sunt absolutè libera, possuntque esse meritoria vel demeritoria, licet secundum quid sint violenta ex 8. Et hic c. 1.

Nihil autem interest, an contrahens sua culpa, an aliena inciderit in hunc metum, ut patet in eo, qui deprehensus in stupro cum puella ad matrimonium cum ea contrahendum stricto pignone adigitur d. cap. Veniens 15. juncto d. cap. Cum locum hoc e. dummodò incussus metus injustè fuerit in ordine ad extorquendum consensum matrimonialem. Nam si quis justè ad judicatus suspensio ob metum mortis cum meretricè vel alia simili persona, ut subinde fit, contrahat, vel per excommunicationem cogatur contrahere cum ea, cum qua se contracturum juravit, tenet matrimonium.

5. A justo verò metu recessus videbitur, si metum passus passivè sponte alteri contrahentium cohabitaverit. Ad id 21. h. r. aut corpus illi suum commiserit: convalescit enim ejusmodi matrimonium novo succedente consensu libero, saltem tacito.

6. Cæterum vanus timor matrimonio contrahendo nihil obest, l. Vanis timoris 84. D. de Regulis juris Cujusmodi esse metum reverentialem verius videtur, quo filius vel filia ob reverentiam parentum, nullis verberibus, minis, aut alio justo metu, adacta in matrimonium oblata consentit, arg. l. Si patre cogente 22. de ritu nuptiarum.

§. IX.

De consensu parentum, an is necessarius.

1. Jure Civili necessarius est.

2. Jure Canonico de honestate dumtaxat.

Differant hac in parte Jus Civile & Canonicum. Nam Civile eorum, in quorum sunt potestate contrahentes, consensum, & quidem prævium exigit, Institut. de nupt. in princ. adeo ut licet nuptiæ sine parentum consensu contractæ, hoc jure, contemplatione publicæ utilitatis, non dissolvantur, Paulus 2. Sent. Tit.

20. nihilominus tamen injustæ atque illegitimæ, injustique & illegitimi ex eis suscepti liberi censentur, l. Paulus 11. D. de statu hominum. Impunè tamen filii filiarve sine patris, in cujus sunt potestate, consensu contrahant, si is ante vicissimum quintum annum ætatis conditionem eis non querat, aut injuria prohibuerit ducere uxorem vel nubere, l. cap. 19. de ritu nupt. vel patrem furor occupet, Institut. de nupt. in princ. vel captivitas, l. Si ita 9. l. seq. D. d. t. Matris curatorum, & aliorum, in quorum potestate non sunt contrahentes, consensus nō videtur necessarius, l. In copulanda. Cod. de nuptiis. Similiter filius filiarve emancipata sine consensu patris uxore ducere & nubere potest, l. Filius 25. D. de ritu nupt. nisi ætate adhuc minor sit, hoc enim casu lex assensum patris exigit, l. In conjunctione 10. C. de nuptiis, licet vidua sit, l. Vidua 18. Cod. eod. Præsumitur autem consentire pater, favore matrimonii, qui sciens illud cōtrahi non cōtradicit, l. 1 §. 1 D. de sponsal.

2. At verò Jure Canonico honestum quidem est adhibere consensum parentum, c. 1. inf. de sponsal. impub. Idque suadet ratio naturalis. Et quidem multò magis expedit adhibere in matrimonio, quam in sponsalibus, propter indissolubile vinculum, quod inducit, ut ubi periculum majus intenditur, cautius etiam agatur. Vbi periculum 3. de elect. in 6. maxime ex parte filiarum, quarum sexus & infirmitas paternæ pr. identitæ vel juris subsidium desiderat, l. 1. c. 2. D. A. S. C. Vellejanum, quippe quæ plerumque maritorum rigillatione adversus propria commoda consensum præbent, l. Si pater Cod. de sponsal. Indeque fit, quòd multi Canones matrimonia sine consensu parentum contracta damnant, ut can. Nostrates & alii xxxii. q. 2. Veruntamen id necessarium non est, sed sufficit consensus eorum, qui contrahunt, ut patet ex can. Sufficiat xvii. q. 2. & Conc. Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. ubi anathemate damnant affirmantes, matrimonia à filiisfam. sine consensu parentum contracta esse irrita, & parentes ea rata vel irrita facere posse, eò quòd matrimonia debeant esse libera. Cui favet et ratio, quòd in iis, quæ ad Sacramenta pertinent, non consideretur patris potestas, c. fin. de iudicis in 6. Hinc merito Covar. 2. p. de sponsal. c. 3 §. 5 docet, filiam sine consensu patris nubentem non posse exheredari, licet turpi, vel indigno nubat, ante ætatis

annum xxv. quantumvis pater velit eam tradere æque digno, congrua constituta dote: quia nemini facit injuriam, qui jure permittente matrimonium contrahit; & alias tolleretur aut plurimum minuereetur libertas, ad matrimonium à Jure Canonico requisita.

§. X.

Quinam matrimonium contrahere possint.

1. *Quidam prohibentur natura, quidam lege.*
2. *Impedimenta dirimentia matrimonium contrahentium.*
3. *Impedimenta contrahi impedientia.*
4. *De hermaphrodito.*

Circa requisita ad contrahendum matrimonium restant personæ contrahentium. Contrahere possunt, quicumque in legitima ætate constituti consentire possunt, modo non prohibentur. Est enim edictum de matrimonio contrahendo prohibitorium, ut quicumque non prohibentur, per consequentiam admittantur, *cap. Cum apud 23 hoc tit.*

1. Prohibentur autem aliqui aut naturâ, ut furiosi durante furore, *c. Dilectus 24. h. tit.* Alioquin intervallo lucido furiosus contrahere potest, nec contractum superveniente furore dissolvitur: item impuberes, nisi malitia suppleat ætatem; & impotentes, *l. In causis Cod. de repudiis.* Aut lege, eaque vel naturali, vel divina aut Ecclesiastica. Nam licet Ecclesia matrimonii naturam, ut est Sacramentum, immutare non possit, tamen, quatenus est contractus, certas leges ac solemnitates ad illud contrahendum potest præscribere: quia Christus evcheos matrimonium ad rationem Sacramenti, statuendo ut omnis legitimus matrimonii contractus inter fideles, id est baptizatos, sit Sacramentum, nihil immutavit circa matrimonium, ut est contractus: nec definiivit, qualis & quis esse debeat hic legitimus contractus: nec item quæ personæ essent legitimæ vel illegitimæ ad eum celebrandum: sed id reliquit humanæ potestati.

2. Et ideo potest Ecclesia aliquos ab eo contrahendo submovere: prout etiam submovet, constituto duplici impedimentorum genere, uno dirimentium, ut vocant, altero impedi-

tium contrahi, non tamen dirimentium contractum. Impedimenta dirimentia, secundum jus antiquum duodecim assignantur contenta his verbis.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Civitas disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si sit officium, si forte corre nequibus, Hac socianda vetant, connubia facta retrahant.

Quibus Tridentina Synodus adiecit clandestinum matrimonium.

Impedimenta verò, quæ matrimonium contrahi impediunt, non tamen dirimunt contractum, sunt duplicis generis. Quædam enim non confurgunt ex crimine aliquo, & sunt quinque, his verbis contenta.

Ecclesia vetitum, nec non tempus servatum, Atque Cathecismus sponsalia, jungit votum, Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Alia ex crimine proficiscuntur, & sunt septem comprehensa his verbis:

Incestus raptus sponsata, mors mulieris, Susceptus propria sobole, mors presbyteralis, Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem, Accipiat, prohibens hac conjugium sociandum.

De quibus omnibus agerem eo ordine, quo proposita sunt, nisi propositum esset sequi ordinem Titulorum, qui in Decretalibus sunt.

4. Quantum autem ad hermaphroditum attingit, cum judicandus sit vir vel femina, secundum sexum in eo prævalentem. *l. Quartus D. de statu hominum*, si virilis prævaleat sexus, vir judicandus erit, & uxorem ducere poterit, si femineus prævaleat, viro nubere, *Gloss. in cap. Si testes in V. ad testimonium 1 v. q. 3.* Et si juxta alium sexum contrahat, matrimonium erit irritum, & quidem jure naturæ, tanquam initium inter personas ejusdem sexus. Quòd si uterque sexus sit æqualis, poterit eligere sexum quo uti malit, & præstito juramento, quod in posterum non nisi semel electo utetur, secundum quem elegerit, matrimonio jungi. Vide Sanchez *de matrim. lib. 7. Disput. 16.*

¶ (†) De